

Quaderns Divulgatius, 26

XII Seminari sobre la Traducció a Catalunya

Barcelona, 2005

Presentació

Laura Santamaria

Les innovacions tecnològiques dels darrers anys han introduït novetats en la majoria de les activitats humanes. La traducció no se n'ha escapat i els traductors s'hi han hagut d'ajustar. Aquests dotze anys de Jornades sobre la Traducció a Catalunya ens han permès d'observar les transformacions que s'han originat en alguns dels camps de la traducció. L'objectiu central de la XII Jornada era debatre de quina manera les convencions que defineixen el concepte de traducció han remodelat l'activitat traductora.

Hem vist néixer nous termes per denominar noves relacions humanes. Els mots globalització i localització han desdibuixat les limitacions de temps i espai a què estàvem sotmesos. El somni havia estat poder-nos alliberar de les circumstàncies que ens lligaven a un període concret –i per això fèiem ciència-ficció amb les màquines del temps– i a un espai determinat –i per això fèiem curses per donar la volta al món amb el mínim de temps possible. Ara, algunes eines informàtiques ens ho han permès. Només cal que teclegem al nostre ordinador les lletres màgiques <http://puntcom> perquè puguem estudiar a Nova York o visitar paratges desconeguts. Tanta comoditat, però, també havia de tenir una contrapartida. Localització i globalització ens obli-

guen a estar alerta dels canvis econòmics i laborals que provoquen. L'activitat traductora també ha mudat: han aparegut nous gèneres textuais que conviuen amb les expressions literàries del tot arrelades en la nostra societat.

En aquesta XII Jornada hem volgut analitzar com ha variat la tasca dels traductors i per això l'hem vertebrada a partir de tres eixos: els límits que marquen les convencions actuals en el camp de la traducció literària; els límits que imposa la innovació en la traducció especialitzada; i la traducció dels clàssics en aquest context.

Han intervingut en la primera sessió del matí, dedicada a la traducció literària, les traductores Dolors Udina, Simona Škrabec i Mireia Porta per debatre si el model de llengua dels traductors es basa en la literatura pròpia o en la llengua parlada.

Dolors Udina ha definit la renovació del llenguatge com una de les funcions de la literatura. Com que la literatura catalana s'ha manifestat de manera intermitent i aquesta renovació s'ha fet de manera poc sistemàtica, els traductors es troben amb la dificultat afegida d'haver d'inventar un model de llengua apropiat a cada original. Els traductors han d'idear la manera de vestir el llenguatge per traduir una obra com *Els fets del rei Artús i els seus nobles cavallers* de John Steinbeck, per despullar-lo per traduir *Catedral* i *De què parlem quan parlem de l'amor* de Raymond Carver, o bé per inventar un llenguatge acadèmic per reproduir el registre d'E. M. Foster a *Aspectes de la novel·la*.

Simona Škrabec, amb el títol «Entre les convencions i l'originalitat literària», ens parla de la seva experiència com a traductora del català a l'eslovè de l'obra de Jesús Moncada *Camí de sirga* i de l'eslovè al català de diverses obres de Drago Jančar. La traducció de l'obra de Jesús Moncada li permet de reflexionar sobre la dificultat d'haver de traslladar realitats que són inexistents a la cultura que rep la traducció. D'altra banda, Drago Jančar juga amb l'ús del present verbal per crear un text innovador, que es mou entre els recursos que emprava la novel·la històrica tradicional i la novetat de substituir la forma narrativa més habitual de la novel·la per la descriptiva.

El segon debat de la XII Jornada va versar sobre la qüestió de la traducció de textos d'especialitat. Per ajudar-nos a centrar el tema, vam poder sentir les observacions de Martí Domínguez sobre la difusió científica. La dicotomia irrenconciliable entre l'humanisme i el món científic ens ha deixat el bagatge de la incomprensió dels temes científics per part de la gent de lletres i la poca voluntat divulgadora de la gent de ciències.

Laura Segarra ens ajuda a comprendre els canvis de la professió de traductor arran de l'anàlisi de la traducció de materials relacionats amb la informàtica, traducció també anomenada localització. La primera transformació que hi observem és la novetat de parlar de «projectes de traducció» en comptes de partir dels textos com a matèria primera. Les tasques dels traductors en aquest context, doncs, són lingüístiques, i una mica més properes a l'activitat traductora en general, però també no lingüístiques i, en conseqüència, els traductors han de tenir una certa base de formació en enginyeria informàtica.

Esther Monzó parteix de la premissa contradictòria que representa parlar de dret i d'innovació per fer-nos comprendre que la traducció de textos jurídics, inserits en uns sistemes diferents, obliga els traductors a buscar punts de comunicació jurídica feliç que permetin als lectors dels textos traduïts d'entendre l'abast conceptual de les traduccions que ofereixen com a equivalents. És precisament aquest món global actual el medi que fa necessària la traducció d'uns textos que abans només tenien sentit en l'àmbit cultural on s'havien generat. En aquest camp, els límits de la innovació es dibuixen al mateix temps que es generen les traduccions.

Joan Mateu s'endinsa en la traducció de documentals. Els documentals i els reportatges formen part d'un gènere que definim a priori com a innovador, però que no sempre aporta informació puntera, tot i que sovint planteja qüestions que no tenen un referent en la cultura que en rep la traducció. És en aquest sentit que el traductor ha de ser innovador, encara que les limitacions són les que marca la llengua i el seu ús. La innovació tecnològica dels darrers anys ha fet millorar la

qualitat de les traduccions especialitzades perquè ha posat a l'abast dels traductors noves formes de consulta documental i terminològica.

Finalment, en la darrera sessió, Rosend Arqués va conversar amb Narcís Comadira sobre les dificultats de traduir Leopardi, arran de la traducció que recentment ha publicat aquest poeta. El text literari juga amb la immensitat de reaccions que el text és capaç de despertar en el lector. El traductor, al seu torn, esdevé l'interpret i el transmissor d'aquest acte de comunicació privada entre el text i el lector, ja que dins del poema, el significat de la paraula conté una dimensió cultural que només l'espai i el temps ens poden revelar. Va ser, doncs, en aquesta intimitat que vam tancar la Jornada i vam tornar al concepte de traducció més antic, després d'haver viatjat sense fronteres temporals ni espacials.